

УДК 070.1:355.48.1

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ТЕКСТАХ НОВИН

Любов Конюхова

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

e-mail: lubovkonuhova1965@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-3775-4844>

У статті проаналізовано особливості функціонування у текстах новин неологізмів, які виникли у часі російсько-української війни. У роботі показано, як війна вплинула на мовні зміни, спричинивши появу нових слів та висловів.

Розглянуто креативні підходи сучасних журналістів до розв'язання питання про грамотне впровадження до мови засобів масової інформації неологізмів різного плану. Зазначено, що під впливом нових реалій, а також під впливом емоційного всенародного сприйняття нових явищ, виникли певні лексичні одиниці, структура й змістова насиченість яких відрізняється від усталених, – неологізми. Продемонстровано, що в мові новин активно функціонують слова, які у воєнний період набули специфічних значень. Такі слова стали звичними. Здебільшого вони сприяють і компактності мовлення.

Зафіксовано виникнення нових топонімів, які є синонімами до назви «Росія». Проаналізовані тексти засвідчили, що їхні автори, щоб виявити ставлення до країни агресорів-окупантів, почали активно замінювати назву «Росія» на неологізми-синоніми з іронічно-глузливими та образливими емоційними відтінками.

Вказано, що хоч словники фіксують чимало сленгових термінів, які набули особливого значення та використовуються в контексті війни, однак у мові друкованих медіа сленгові неологізми використовуються дуже рідко. В аналітичних матеріалах усних медіа вони все-таки є. Вказано, що ознаками лексичної креативності журналіста, який готує текст новин, є вміння використання влучних слів-неологізмів, які сприяють економії мовних засобів та виражають новітнє ставлення народу до нових явищ. Це дослідження доводить, що новітня журналістика, намагаючись захопити увагу споживача, передбачає добір ефективних способів інформування.

Спостереження також засвідчують, що журналіст може активно сприяти лінгвістичній кодифікації української мови.

Робота підкреслює роль мови як засобу національної єдності та сили в часі війни. Дослідження наголошує на важливості мови як інструменту, здатного стимулювати національний спротив. У статті наголошено на тому, що неологізми не тільки слугують

для позначення нових явищ, але й сприяють формуванню спільних моральних національних кодів, особливо важливих у часі війни.

Ключові слова: неологізми, експресивна лексика, сленги, масмедійні тексти, виробництво новин, економія мови, процес компресії, словотвірні засоби.

Постановка проблеми.

Соціальні зміни, безумовно, відображаються у мові. Нові реалії та емоційний стан народу породжують виникнення нових слів – неологізмів. З початком російсько-української війни в ужиток увійшло чимало таких слів та зворотів. Вони по-своєму «нормалізувалися». Деякі з них нейтральні за своїм значенням, а деякі явно виражають експресію, а отже, й суб'єктивне ставлення мовця до реалії, про яку той повідомляє. Вважається, що робота журналіста-новинаря – подати факти. Він має використовувати такі слова, які відображають реальність, не прикрашаючи її і не обтяжуючи чиєюсь думкою¹. Додаючи ж до тексту емоційну лексику, яка виражає суб'єктивне бачення, журналіст зменшує свій авторитет об'єктивного оглядача.

Але це не означає, що журналіст позбавлений права висловлювати власну думку і не може описувати події, які насправді мають моральний зміст.

Дослідник виробництва новин Мітчел Стівенс вважає, що журналіст не повинен називати речі своїми іменами, він має показувати, що ці речі саме так називаються².

Неологізми періоду російсько-української війни здебільшого передають експресію. З огляду на це питання про особливості використання нових слів у мові новин актуальне і потребує розгляду.

Мета нашого дослідження – виявити особливості функціонування неологізмів періоду російсько-української війни в текстах новин.

Ця мета передбачає виконання таких **завдань**: проаналізувати мову ЗМІ на рівні лексики, класифікувати нові слова та звернути увагу на частотність і специфіку функціонування різних типів неологізмів в новинних текстах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Лексичні зміни завжди були в центрі уваги багатьох сучасних мовознавців. 9 листопада 2022 року відбулося засідання Президії НАН України, на якому у доповіді «Українська мова в сучасних умовах державотворення в Україні» мовознавці Б. Ажнюк та П. Гриценко окреслили сучасний стан буття української мови в Україні періоду війни³.

Науковці активно досліджують мовні інновації. С. П. Гриценко⁴ аналізує їхню змістову насиченість. Дослідниця зазначає: «Соціальна обумовленість лінгвальних змін пов'язана з комунікативною функцією мови, із прагненням реалізувати свої

¹ Стівенс, Мітчелл. (2008), *Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет*, переклад з англ. Н. Сгоровець. Києво-Могилянська академія, Київ, с. 61.

² Там само.

³ Ажнюк, Б. Лінгвістичні аспекти глобалізації в Україні (2002). *Мовні конфлікти та гармонізація суспільства: Матеріали наукової конференції: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»*. Київ, с. 144-150.

⁴ Гриценко, С. (2022), Лінгвістичні інновації російсько-української війни 2022 р. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Літературознавство. Лінгвістика. Фольклористика*, 2(32), с. 9-13. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02> (Дата звернення 6 грудня 2024).

можливості в забезпеченні потреб суспільства в спілкуванні, що сприяє пошукові найбільш влучних і семантично ємних засобів номінації. Новотвори «кодують» різноаспектну інформацію про особливості життя певної епохи. Їхня кількість зростає в переломні періоди розвитку суспільства, яким для України стала російсько-українська війна».

Т. Ключко, О. Росса, А. Бабій звертають увагу на значення мовних інновацій у формуванні іміджу України в контексті російсько-української війни⁵.

Н. Дашченко бере до уваги мовні засоби експресії в повідомленнях про хід російсько-української війни⁶.

М. Жулінська вказує на те, що нові слова є мовним відображенням війни⁷.

Філологи та журналісти фіксують нові слова та звороти, які виникли в часі російсько-української війни. Факти ICTV підготували добірку неологізмів, які віднедавна з'явилися в українській мові, кореспондент АрміяInform Євген Букет уклав словник воєнних неологізмів, які опублікував «Високий Замок» 28 липня 2022 року.

Методологічна основа дослідження. Для дослідження доцільно використовувати загальні методи (спостереження, аналіз) і спеціальні методи (порівняльно-історичний, типологічний, структурний, зіставний). Основним підходом для дослідження буде індукція – метод дослідження, згідно з яким на підставі знання про окреме можна зробити висновок про загальне.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дослідження доводять, що неологізація мови періоду російсько-української війни відбулася не лише через необхідність номінувати нові реалії. Її спричинили також зміни в свідомості суспільства, емоційний та психологічний стан людей під час війни⁸ (Zhulinska, Kruglii, 2022, p. 105).

Дослідники сучасних неологізмів відзначають високий рівень емоційного складника в процесі утворення деяких неологізмів, яскраво виражену негативну конотацію неологізованого сленгу⁹ (Zhulinska, Kruglii, 2022, p. 107).

Неологізми із емоційним забарвленням, безумовно, виявляють ставлення мовця до реалії, а головною метою новинного тексту є передача інформації, а не нав'язування переконань аудиторії.

Простежимо, чи дотримуються приписів лексичного наповнення новин сучасні журналісти. Звернемо увагу на ті слова, які віддавна існували в українській мові, але

⁵ Ключко, Т., Росса О., Бабій, А. (2022), Мовні інновації у формуванні медіа-образу України в контексті російсько-української війни. *Молодий вчений*, 1.1 (125.1), с. 19-23. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-5> (Дата звернення 6 грудня 2024).

⁶ Дашченко, Н. Л. (2022), Мовні засоби вираження у звітах про хід російсько-української війни. Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції до 31-ї річниці Незалежності України (м. Львів) / упор. Р. Казімова. Львів: Видавництво Львівської політехніки, с. 34-36. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28084/1/Dash_m_ekspr.pdf (Дата звернення 6 грудня 2024).

⁷ Жулінська, М., Круглій, О. (2022), Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіоналістика*. № 3 (14), с. 103-110. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110> (Дата звернення 6 грудня 2024).

⁸ Жулінська, М., Круглій, О. (2022), Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіоналістика*. № 3 (14), с. 105. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110> (Дата звернення 6 грудня 2024).

⁹ Там само.

з початком російсько-української війни набули нових значень, та на ті, які, так би мовити, народила війна.

Чи не найуживанішими словами, які набули нових значень, є *приліт* і *тривога*.

Ось приклади із новинних текстів:

*Щонайменше чотирнадцять осіб поранено внаслідок нічних **прильотів** у Конопі Сумської області (UKR.NET);*

*На Хмельниччині внаслідок **прильоту** сталася пожежа (Espreso.tv);*

*Внаслідок **прильотів** у місті немає електрики та зв'язку (Zaxid.net).*

Приліт позначає дію за значенням *прилетіти*. Це слово, зазвичай, поєднували з назвою птахів. «Великий тлумачний словник» ілюструє його реченнями, де йдеться про приліт горихвістки, приліт дугласів та приліт птахів взагалі.

Сьогодні це слово попри своє звичне значення є синонімом до словосполучення *ворожі атаки*. Як бачимо з наведених прикладів, його іноді навіть не поєднують з іменником, бо й так зрозуміло, про що йдеться. Слово *приліт* з оновленим значенням не має особливого емоційного чи оцінного значення й широко вживається в новинних текстах. Воно ж сприяє компактності мови.

Ось приклади функціонування слова *тривога*:

*У низці областей оголошена **повітряна тривога**: у ЗСУ попередили про ракетну небезпеку (Українська правда);*

*Черкащина пережила найдовшу **тривогу** за час війни: скільки вона тривала (РБК-Україна);*

*Повітряна **тривога** знову охопила Україну: що відомо (UKR.NET);*

*Мапа **тривог** має такий вигляд (UKR.NET).*

За словниками, *тривога* – це негативно забарвлена емоція, що виражає відчуття невизначеності, очікування негативних подій, важко визначені передчуття, це хвилювання, переживання, загроза, небезпека.

Сьогодні в текстах новин це слово навіть без керування іменником позначає повітряну тривогу і необхідність іти в укриття. У медійному тексті слово *тривога* водночас служить і засобом компресії мови.

У новинних текстах також функціонує словосполучення *чисте небо*. У довоєнний період воно означало *небо без хмар*, а в часі війни означає *небо без ворожих ракет та безпілотників*. Ось приклад:

*У більшості областей України оголошено **тривогу**. **Чисте небо** в Закарпатській та Івано-Франківській областях (UKR.NET).*

Тут *тривога* та *чисте небо* сприймаються як *повітряна тривога*, яка передбачає *переміститися в укриття*, та *небо без ракет*.

Ось іще один приклад:

*Загроза через атаку дронів та **градів** спостерігається в багатьох областях. На Львівщині **небо чисте** (Zaxid.net).*

В останньому наведеному прикладі неологізмом також можна вважати й слово *град*.

Град, як подають словники, означає *опад* у вигляді льодяних ядер сферичної форми або часток криги.

У часі російсько-української війни це слово вживають як загальну назву зброї, реактивної системи залпового вогню.

Нового значення набуло й слово *бавовна*.

Бавовна – мем, що виник та масово поширився у часі повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Бавовною стали називати вибухи на тимчасово окупованій території України та в Росії.

Ось приклади заголовків новин:

У Белгород повернулася бавовна – детонують склади боєприпасів. Жителів сіл евакуюють (tsn.ua);

Бавовна в Криму зірвала плани росіян (24 канал);

Бавовна одразу в п'яти регіонах Росії (tsn.ua);

В окупованому Бердянську сталася бавовна в загарбників (tsn.ua);

Бавовна в РФ та на тимчасово окупованих територіях (Espresso.tv).

2024 року ввійшло в ужиток з оновленою номінацією слово *ухилянт* (людина, яка ухиляється від чогось (переважно від служіння в армії)). Сьогодні таку назву застосовують, коли йдеться про людей, які порушують певні норми законодавства, пов'язані з військовим обліком та з мобілізаційними процесами.

Журналісти активно використовують це слово у текстах новин.

Ось приклади:

Правоохоронниця з Волині організувала «бізнес» на незаконному переправленні ухилянтів через кордон (tsn.ua);

«Допомогли» ухилянту за 25 тисяч доларів: у Дніпрі викрили адвоката та його помічницю (tsn.ua);

На Волині судили ухилянта, який втік від ТЦК до лісу (Слово і Діло);

За 10-15 тисяч доларів: як 22-річний директор юрфірми допомагав ухилянтам виїздити за кордон (tsn.ua).

Слово *ухилянт* має негативне значення, але воно відображає реалії періоду війни, тому вільно функціонує в новинах. Попри це воно містке, компактне, а тому прийнятне для виробництва новин.

Наведені приклади свідчать, що в мові новин активно функціонують слова, які у воєнний період набули специфічних значень. Такі слова стали звичними. Здебільшого вони сприяють і компактності мовлення.

Звернемо увагу на новотвори. Дослідження показали, що в новинах вільно функціонують неологізми на позначення захисників України: *кіборги* (воїни ЗСУ), *азовці* (на позначення тих, хто героїчно тримав оборону Маріуполя та «Азовсталі», зупинивши подальше просування окупаційних військ углиб країни).

Ось приклади:

В Об'єднаних силах ЗСУ вшанували пам'ять українських кіборгів, які обороняли Донецький аеропорт (tsn.ua);

У Львові попрощалися з кіборгом, який загинув ще 2015 року (Zaxid.net);

Укрпошта випустить присвячену кіборгам марку (tsn.ua);

В Україні відзначають день пам'яті кіборгів (24 канал);

Азовці показали, як узяли в полон окупантів (Espresso.tv);

Коли звільнили азовців? (tsn.ua);

Азовці хитрістю взяли в полон росіян на Луганщині (Espresso.tv).

Неологізми *кіборги*, *азовці* виконують одночасно дві функції: структурну (допомагають компактно подати текст) і змістову (свідчать про звеличення українських воїнів).

На початку війни ЗМІ зафіксували виникнення нових топонімів, які є синонімами до назви Росія. У перші дні війни медійні тексти засвідчили, що їхні автори, щоб виявити ставлення до країни агресорів-окупантів, почали активно замінювати назву Росія неологізмами-синонімами з іронічно-глузливими та образливими емоційними відтінками, як-то: московія, ерефія, расея, раша, рашка, мордор (це слово набуло нового значення).

Ось приклади:

Війна з московією: століття і рік широкомасштабної агресії – оцінки та висновки (РБК-Україна);

Вучич, раша і Сталінградська битва (tsn.ua);

Через великі втрати в Україні Мордор готується до мобілізації (tsn.ua);

Ерефія хоче запустити три хвили ракет 24 лютого: Подоляк про плани путіна (Espresso.tv);

За місяць війни в Україні рашка втратила орієнтовно 15800 своїх військових (tsn.ua).

Мешканців росії з початком війни почали називати мокшами, мокшанцями, московитами, кацапами, москалями:

Мокшани відступають від Ірпеня (Espresso.tv);

Вранці 27 лютого мокшанці спробували прорватись у бік Києва (Останній Бастіон);

Мокші грабували будинки бучан (Espresso.tv);

Незалежні соціологи провели опитування серед населення росії щодо того, звідки мокшанці беруть інформацію і як ставляться до війни (Espresso.tv);

Московити знищують будинки, щоб не було місця ані цивільним, ані військовим (tsn.ua);

Московити виламали двері квартири пані Діни (Espresso.tv).

Агресивних росіян-варварів стали називати орками, тим самим ідентифікуючи їх з вигаданим видом істот зі звірячими рисами (у Джона Толкіна це злі істоти-ордінці, подібні на людей, але приземкуваті, з великими іклами та гострими вухами; вони ворогують з усім світом і не вміють нічого, окрім як воювати і кочувати).

Ось приклади із медіа:

Першими помруть саме орки. Чому росії не вигідна ядерна війна (Espresso.tv);

Орки відмовляються воювати (tsn.ua);

Загадка століття! Нащо орки притягнули з собою на війну дріжджі та борошно? (Espresso.tv)

Орки шокували українських захисників (tsn.ua).

Також росіян зневажливо називали руснею. Таку назву утворили, додавши до слова Русь суфікс із значенням збірності (саме в російській мові росіян звать «руськими» (рос. русские), тоді як в українській мові їх так ніколи не називали). Помітна й свідома заміна звука «у» на «о»: росня. Це пояснюємо намаганням журналістів зблизити цю збірну назву з назвою країни Росія, а не з назвою середньовічної держави. Виникли й синоніми до цього збірного іменника, як-от: москальня, кацапня, холопня.

Ось приклади:

*Ми завжди там, де **русня**. Битимемо, поки не переб'ємо (tsn.ua);*

Дохля **русня**: оператори ССО України знищують русню на Бахмутському напрямку (tsn.ua);

Русня гарно копає (tsn.ua);

Русня не може підтвердити тисячі наших загиблих у Соледарі, бо їх немає (Останній Бастіон);

Виженемо **русню** із нашої землі. (Espresso.tv);

Будемо висміювати **москальню**, ту всю гидотну: Володимир Жогло на DI (Espresso.tv);

Як **кацапня** виправдовує власні поразки на війні з Україною (Espresso.tv);

Кацапня знищує сама себе (Espresso.tv);

Холопня не гребувала нічим – виносили з квартир не лише техніку, брали навіть білизну (tsn.ua).

У мові медіа активним стало слово **рашисти**. У Вікіпедії є таке пояснення: рашизм – це різновид нацизму, фашизму і синонім терміну «російський фашизм». Сьогодні рашистами називають російських військових, що вдерлися в Україну, а також прихильників путінського режиму. Рашистів ідентифікують з носіями ідеї старшої братнього народу та нетерпимості до елементів культури інших народів.

Ось приклади із медіа:

Рашисти використовують білорусь для війни з Україною.

Перелом у війні навесні. Що готують **рашисти** до 24 лютого.

Рашисти вкрали єнота.

Ось що залишилось від техніки **рашистів**.

У медіа з'явилося й чимало інших номінацій окупантів, як-от:

У мережі з'явилося відео, як **окупанти** вкрали єнота з херсонського зоопарку.

Путінські виродки катували цивільних осіб.

Путінські посіпаки не шкодували нікого.

Путінське кодро вдерлося до наших домівок.

Наведені приклади демонструють активний вжиток неологізмів, що є синонімами до слів *Росія, росіяни, російська армія*. Всі ці неологізми мають емоційне забарвлення: вони виражають лютість, зневагу, презирство. Щоб підкреслити меншовартість країни-агресорки, журналісти також подавали її назву з малої літери.

І хоч новинний текст не передбачає вживання емоційних слів (вважається, що новинар повинен інформувати свого споживача, а не нав'язувати йому своє ставлення до реалій), українські журналісти активно використовували такі неологізми з оцінним значенням не лише в текстах, а й у заголовках. Особливо помітно це було на початку війни, коли всіх людей раптово охопила хвиля люті, ненависті й презирства до тих, хто напав на українську землю. Використання в новинних текстах неологізмів з експресивним значенням пояснюємо загальною настроєвістю суспільства. Мовні інновації зосередили в собі увесь спектр емоцій українського народу до агресора, до його політичних поплічників. Журналісти за допомогою цих інновацій ніби закумуляовують ставлення українців до ворожої держави, до її очільників, до її армії, до пересічних росіян.

Нові слова, що виникли в часі російсько-української війни, також є номінаціями воєнних дій українських військових та ворога. Війна створила цікаві дієслова, утворені від назв зброї, як-то: байрактарити, енлоїти, джавелініти, стінгерити, хаймарсити. Усі ці неологізми є синонімами до словосполучення «нищити ворога»

за допомогою «Джавелінів», «Хаймарсів», «Стінгерів», «Байрактарів». У мові медіа такі неологізми помітні в текстах аналітичного характеру, а в текстах новин ми їх не виявили.

У текстах новин усе-таки трапляються експресивні неологізми, що теж є синонімами до словосполучення нищити ворога:

«Бригада виснажена»: військовий оглядач про захисників, які відбандерюють ворога та тримають оборону Вугледара.

Відбандерюємо ворса: десантники захопили позицію росіян на сході.

Відукраїнили: росіяни вкотре самовбилися об стіну.

Відукраїнити – нове слово. Автори описують його так – «коли ти – Росія і ти вторгаєшся в країну, а у відповідь отримуєш приниження на глобальному рівні».

3. Обговорення.

Словники фіксують чимало сленгових термінів, що набули особливого значення та використовуються в контексті війни. Однак у мові друкованих медіа сленгові неологізми використовують дуже рідко. В аналітичних матеріалах усних медіа вони все-таки є. Як стверджує дослідник виробництва новин Мітчел Стівенс, газети, журнали, інтернет-статті пишуть для очей, телевізійні та радіо тексти пишуть для того, щоб бути не прочитаними, а почутими аудиторією – тобто їх пишуть для вух. Око та вухо мають різні властивості сприйняття. Вухо, менш досконалий інструмент, відчувається не досить комфортно від великого потоку одноманітних фактів. Вухо надає перевагу більш легкому й живому стилю викладу інформації¹⁰. Фахівець зазначає, що людське вухо легше сприймає розмовний варіант передачі інформації, аніж сухий газетний стиль. Однак радіо- та теленовини не мають мети виразити чи підняти настрій. Їхнє завдання – донести інформацію, а отже, вони мають бути написані мовою, зрозумілою для слухачів. Це означає, що не має бути громіздких слів, незрозумілих чи неприйнятних для аудиторії жаргонізмів. Сленг, як вважає Мітчел Стівенс, дозволено використовувати лише в тому випадку, коли він цілком зрозумілий аудиторії¹¹.

Наші дослідження підтверджують думку Мітчела Стівенса: в усних засобах масової інформації можна виявити широкий спектр неологізмів війни, в друкованих медійних текстах здебільшого функціонують «виважені» неологізми, а, наприклад, сленгових слів у друкованих новинах ми не виявили. Хоч сленгові слова досить влучні, іноді дотепні, а також добре сприймаються на слух, однак сленг може бути й небезпечним: для когось він може бути незрозумілим, а когось дратуватиме. У друкованих новинах ми не натрапляли на непристойну лексику, але зневажливі та принизливі назви, попри те, що фахівці стверджують, що вони неприпустимі в текстах новин, таки є в новинних текстах. Як видно з проаналізованих прикладів, журналісти саме такими назвами виражали всезагальне ставлення до ворога.

Отже, у текстах новин функціонують неологізми, які характеризуються новизною і щодо форми, і щодо змісту. Вони називають нові поняття, реалії, людей та їхні чесноти; вони надають новизни попереднім значенням слів; вони відображають те, що знайоме всім українцям. Однак, оскільки новинний текст не передбачає особли-

¹⁰ Стівенс, Мітчелл. (2008), *Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет*, переклад з англ. Н. Єгоровець. Кієво-Могилянська академія, Київ, с. 94.

¹¹ Там само, с. 94.

вого вияву емоцій, неологізми з яскраво вираженим емоційним забарвленням здебільшого відсутні. Новинні друковані тексти не містять і сленгів, що набули нового значення. Однак неологізми з позитивним значенням, як-то: кіборги, азовці – вільно функціонують у заголовках і в текстах новин. Хоч і нечасте вживання різних за змістом експресивних новотворів пояснюємо всезагальними настроями суспільства.

Результати і перспективи подальших досліджень обговорення.

Результатом дослідження є нові знання про сучасні тенденції функціонування неологізмів у мові новинних текстів та про особливості вияву емоцій за допомогою словесних новотворів.

Перспективою подальших досліджень може бути дослідження причин виникнення й закріплення неологізмів у мові в періоди глобальних історичних катастроф, закономірностей і динаміки засвоєння мовою лексичних інновацій, спроможність нової лексики відображати зміни навколишньої дійсності.

Висновки.

Як бачимо, лексичні інновації, які виникли на тлі повномасштабної війни та утворилися переважно через наповнення новим змістом уже наявних слів, активно функціонують в новинних текстах. Майже всі вони є не лише номінаціями нових реалій, а й вираженням емоційного ставлення до цих реалій. Поширення таких неологізмів в інформативних текстах свідчить про нове сприйняття явищ не лише на рівні мови, а й мислення. Особливою рисою досліджуваної лексики є емоційно-оцінна конотація, яка демонструє героїзацію й звеличення захисників України, з одного боку, та глузливо-негативне ставлення до ворога, до прихильників російського президента та до держави-агресорки, з іншого. Отже, неологізми війни, що їх фіксують новинні тексти, віддзеркалюють нове сприйняття дійсності, образність мислення й почуття гумору. Вони не тільки слугують для позначення нових явищ, але й сприяють формуванню спільних моральних національних кодів, особливо важливих в часі війни, це свого роду інструмент, здатний стимулювати національний спротив.

Проведене дослідження також демонструє, наскільки інноваційною й високопродуктивною стає мова під час трагедій і потрясінь. Засоби масової інформації за допомогою неологізмів відображають зміни в масовій свідомості людства. Аналіз лексичних інновацій у медіа засвідчив також, що існує тісний зв'язок між війною та лексичними перетвореннями в мові, продемонстрував стійку тенденцію до високого рівня емоційного складника в процесі утворення нової лексики і її яскраво виражену позитивну чи негативну конотацію.

Аналіз новинних текстів також показав, що новітня журналістика, намагаючись захопити увагу споживача, передбачає добір ефективних способів інформування. Вміле використання в текстах новин влучних слів-неологізмів, які сприяють економії мовних засобів та виражають новітнє ставлення народу до нових явищ, є ознаками лексичної креативності журналіста, який готує тексти новин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк, Б. Лінгвістичні аспекти глобалізації в Україні (2002). *Мовні конфлікти та гармонізація суспільства: Матеріали наукової конференції*: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». Київ, с. 144-150. URL: <https://shron1>.

- chtyvo.org.ua/Azhnyuk_Bohdan/Linhvistychni_aspekty_hlobalizatsii_v_Ukraini.pdf (Дата звернення 6 грудня 2024).
2. Герасименко, О. Ю. Неологізми російсько-української війни: аналіз та специфіка вживання / О. Ю. Герасименко, С. С. Кобзар (2024). *Праці. Серія: Філологічні науки*, № 209, 82-86. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-12> (Дата звернення 6 грудня 2024).
 3. Гриценко, С. (2022), Лінгвістичні інновації російсько-української війни 2022 р. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Літературознавство. Лінгвістика. Фольклористика*, 2(32), 9-13. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02> (Дата звернення 6 грудня 2024).
 4. Дащенко, Н. Л. (2022), Мовні засоби вираження у звітах про хід російсько-української війни. *Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції до 31-ї річниці Незалежності України (м. Львів) / упор. Ю. Р. Казімова. Львів: Видавництво Львівської політехніки*, 34-36. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28084/1/Dash_m_ekspr.pdf (Дата звернення 6 грудня 2024).
 5. Жулінська, М., Круглій, О. (2022), Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіоналістика*. № 3 (14), 103-110. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110> (Дата звернення 6 грудня 2024).
 6. Ключко, Т., Росса, О., Бабій, А. (2022), Мовні інновації у формуванні медіа-образу України в контексті російсько-української війни. *Молодий вчений*, 1.1 (125.1), с. 19-23. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-5> (Дата звернення 6 грудня 2024).
 7. Стівенс, Мітчелл. (2008), Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / пер. з англ. Н. Єгоровець. *Києво-Могилянська академія*, Київ. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/603653/mod_resource/content/2/stivens%20vyrobnystvo%20novyn.pdf (Дата звернення 6 грудня 2024).

REFERENCES

1. Azhnyuk, B. (2002), Linguistic aspects of globalization in Ukraine. *Language conflicts and harmonization of society: Proceedings of the scientific conference*: University Publishing + Polygraphic Center. Kyiv, 144-150. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Azhnyuk_Bohdan/Linhvistychni_aspekty_hlobalizatsii_v_Ukraini.pdf? (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
2. Gerasimenko, O. Yu., Kobzar, S. S. (2024), Neologisms of the Russian-Ukrainian war: analysis and specifics of use. *Proceedings. Series: Philological Sciences*, № 209, 82-86. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-12> (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
3. Hrytsenko, S. (2022), Linguistic innovations of the Russian-Ukrainian war of 2022. *Bulletin of Kyiv National University named after T. Shevchenko. Literary studies. Linguistics. Folkloristics*, 2(32), 9-13. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.02> (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
4. Dashchenko, N. L. (2022), Language means of expression in reports on the course of the Russian-Ukrainian war. *Innovations and features of mass media functioning in a democratic society: a collection of materials of the 5th International Scientific and Practical*

- Conference to the 31st Anniversary of Ukraine's Independence (Lviv) / ref. Yu. R. Kazimova. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 34-36. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28084/1/Dash_m_ekspr.pdf (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
5. Zhulinska, M., Kruglii O. (2022), Neologisms as linguistic reflection of war. *International relations, public communications and regional studies*. No. 3 (14), 103-110. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110> (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
 6. Klochko, T., Rossa, O., Babii, A. (2022) Linguistic innovations in the formation of the media image of Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war. *Young scientist*, 1.1 (125.1), pp. 19-23.
 7. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-5> (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).
 8. Stevens, Mitchell. (2008), *Vyrobnytstvo novyn: telebachennia, radio, Internet / per. z anhl. N. Yehorovets. Kyievo-Mohylyans'ka akademiya*, Kyiv. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/603653/mod_resource/content/2/stivens%20vyrobnytstvo%20novyn.pdf (Data zvernennya 6 hrudnya 2024).

PECULIARITIES OF THE FUNCTIONING OF NEOLOGISMS IN NEWS TEXTS THAT APPEARED DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Liubov Koniukhova

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: liubovkonuhova1965@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0006-3775-4844>*

The article analyzes the peculiarities of the functioning of neologisms in news texts that appeared during the Russian-Ukrainian war. The paper shows how the war affected language changes, causing the emergence of new words and expressions.

The creative approach of modern journalists to solving the issue of the competent introduction of neologisms of various nature into the language of the mass media is considered. It is noted that under the influence of the new realities, as well as under the influence of the emotional nationwide perception of new phenomena, certain lexical units have emerged, the structure and content of which differs from the established ones – neologisms.

It is demonstrated that words that acquired specific meanings during the war period are actively functioning in the language of the news. Such words have become commonplace. For the most part, they also contribute to the compactness of speech as well. The emergence of new toponyms that are synonymous with the name Russia has been recorded. The analyzed texts showed that their authors, aiming to state the attitude to the aggressors-occupiers of the country, began to actively replace the name Russia with synonymous neologisms with ironic, mocking and offensive emotional connotation.

It is indicated that although dictionaries record many slang terms that have acquired their peculiar meaning and are used in the context of war, slang neologisms are rarely used in the language of print media. It is indicated that the sign of lexical creativity of a journalist who prepares the text of news is the skillful use of apt words-neologisms that contribute to the economy of linguistic means and express the latest attitude of the people to new phenomena. This study proves that modern journalism, trying to capture the attention of the consumer, involves the selection of effective ways of informing.

Observations also show that a journalist can actively contribute to the linguistic codification of the Ukrainian language.

The work emphasizes the role of language as a means of national unity and strength in times of war. The study emphasizes the importance of language as a tool that can stimulate national resistance. The article emphasizes that neologisms not only serve to denote new phenomena, but also contribute to the formation of common moral national codes, which are crucially important in times of war.

Keywords: neologisms, expressive vocabulary, slangs, mass media texts, news production, economy of language, compression process, word-building tools.